

Flora- en faunaonderzoek Vilsterborg 1, Holthene

Concept

Opdrachtgever:

BJZ.NU
De heer W. Bekke
Twentepoort Oost 61-15
7609 RG ALMELO
T 06-21297119

E info@bjz.nu
I www.bjz.nu

Opdrachtnemer:

Eelerwoude BV
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 4557.1

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecon- troleerd</i>	<i>Datum</i>
Vincent de Lenne	G. Lubbers	01-10-2010

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
1.1 Aanleiding en doel.....	2
1.2 Gebiedsbegrenzing en gebiedbeschrijving.....	2
1.3 De Flora- en faunawet.....	4
1.4 Ruimtelijke ontwikkelingen	4
2. METHODEN	5
2.1 Veldonderzoek.....	5
3. RESULTATEN EN ANALYSE	6
3.1 Inleiding	6
3.2 Flora	6
3.3 Fauna	6
3.3.1 Vogels	6
3.3.2 Vleermuizen.....	6
3.3.3 Overige zoogdieren (grondgebonden)	7
3.3.4 Amfibieën, reptielen en vissen.....	7
3.3.5 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden.	8
4. EFFECTENBEOORDELING CONCLUSIE EN ADVIES.....	9
4.1 Algemene zorgplicht.....	9
4.2 Zorgplicht bij broedvogels.....	9
4.3 Verstoring van steenuil dient te worden voorkomen	9
4.4 Aanwezigheid van verblijfplaats gewone dwergvleermuis maakt maatregelen noodzakelijk.....	9
4.4.1 Gewone dwergvleermuis.....	9
4.4.2 Overige vleermuizen	10
4.5 Effecten veldspitsmuis.....	11
4.6 Conclusies	12
4.7 Afbakening.....	12

LITERATUURLIJST

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Toelichting Flora- en faunawet
Bijlage 2: Verspreidingskaarten vleermuizen

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Op 18 juni 2010 is door Eelerwoude een Quicksan in het kader van de Flora- en faunawet uitgevoerd voor de bestemmingsplan wijziging aan de Vilsterborg 1 te Holthema (Eelerwoude 2010). Uit de bevindingen van deze inventarisatie blijkt dat bij de voorgenomen ontwikkeling negatieve effecten kunnen optreden op de soortgroepen vogels en vleermuizen. Om te komen tot een juiste effectenbepaling in het kader van de Flora- en faunawet is geadviseerd nader onderzoek naar de soortgroep vleermuizen uit te voeren. Dit nader onderzoek is uitgevoerd in het voorjaar en de zomer van 2010 en het najaar 2010. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd en getoetst aan de Flora- en faunawet.

Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van de aanwezige beschermde soorten, om aan de hand hiervan uitspraken te doen over (mogelijke) effecten van de voorgenomen plannen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Het onderzoek heeft zich vooral gericht op vleermuizen.

1.2 Gebiedsbegrenzing en gebiedbeschrijving

Het onderzoeksgebied is gelegen in het noordoosten van Overijssel, ten oosten van Gramsbergen. In figuur 1 is het onderzoeksgebied weergegeven. In de huidige situatie bevindt zich op de projectlocatie een oude boerderij die niet meer bewoond wordt. De directe omgeving van de boerderij bestaat uit een verruigde omgeving met veel opslag van braam, berenklauw en brandnetel. Tevens staan er enkele oude bomen (wilg, gewone es en paardenkastanje) wat fruitbomen en wat jonge opslag van vlier, wilg, gewone es en populieren. Het plangebied is gelegen in een open agrarisch landschap met enkele singels, houtwallen en kleine bospercelen. Aan de westkant van het plangebied, op ongeveer 150 meter, bevindt zich de Overijsselse Vecht.

Figuur 1 Ligging projectgebied

Onderstaande foto's geven een impressie van de projectlocatie en de directe omgeving.

Foto 1: vooraanzicht boerderij

Foto 2: achteraanzicht boerderij

Foto 3: de directe omgeving van de boerderij is sterk verruigd.

Foto 4: omgeving ten westen van het plangebied vrij extensief met veel veldzuring.

Foto 5: omgeving ten noorden van het plangebied intensief agrarisch gebruik met enkele houtwallen, singels en kleine bosjes.

1.3 De Flora- en faunawet

Elke ruimtelijke ontwikkeling of inrichting moet worden getoetst aan de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal inheemse planten- en diersoorten en gaat hierbij uit van het 'nee, tenzij'-beginsel. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving. De Flora- en faunawet hanteert een driedeling in beschermingscategorieën:

1. tabel 1-soorten: de meest algemene soorten waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat voor deze soorten geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd.
2. tabel 3-soorten: strikt beschermde soorten: de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van de zwaardere categorieën van de Rode Lijst.
3. tabel 2-soorten: een tussencategorie, de resterende beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling wanneer wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode. In andere gevallen kan voor deze soorten een ontheffing noodzakelijk zijn.

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor een nadere toelichting op de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage 1.

1.4 Ruimtelijke ontwikkelingen

Op het perceel aan de Vilsterborg 1 te Holthème staat een oude woonboerderij welke tot de jaren '90 bewoond is geweest. Daarna is de woning gebruikt voor agrarische activiteiten en is de bestemming wonen bij de actualisering van de bestemmingsplannen vervallen. De huidige bestemming is agrarisch gebied, deze moet weer wonen worden. De oude boerderij zal gerenoveerd worden. De aanwezige groenelementen (bomen en struiken) rondom de boerderij zullen gehandhaafd blijven.

2. METHODEN

2.1 Veldonderzoek

Gelet op de aanwezige terreintypen en resultaten uit het oriënterende onderzoek (Quickscan), heeft het onderzoek in 2010 zich vooral gericht op vleermuizen. Tijdens deze onderzoeken is tevens gelet op de aanwezigheid van nachttactieve soorten zoals uilen en steenmarter. Het veldonderzoek in het voorjaar van 2010 heeft zich gericht op de aanwezigheid van kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. In het najaar van 2010 heeft het veldonderzoek zich gericht op het vaststellen van zwerm- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen.

Voor het vaststellen en het determineren van planten- en diersoorten is gewerkt volgens de protocollen en voorwaarden zoals opgenomen in de 'Algehele ontheffing artikel 75, ten behoeve van inventarisaties van flora en fauna'. Dit zijn de door de PGO's (SOVON, RAVON etc.) geadviseerde en door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) goedgekeurde onderzoeks- en inventarisatiemethoden.

Vleermuizen

De vleermuizen zijn geïnventariseerd met behulp van een batdetector (Pettersson D100 en D240x (gelijktijdig in gebruik)). De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren gunstig voor het waarnemen van vleermuizen (weinig wind, geen neerslag, > 12° C).

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden in de zomer van 2010 (22 juli en 30 juli 2010). Deze veldbezoeken hebben zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, aantallen, gebruikersfunctie van het gebied voor overige vleermuizen en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, zomerverblijven ed). De veldbezoeken op 6 september en 21 september hebben zich gericht op het vaststellen van zwerm- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen.

De kraamperiode van vleermuizen bleek door een late start van het voorjaar in 2010 wat later te zijn begonnen en langer door te lopen dan de geldende uiterste onderzoeksdatum van 15 juli. Hoewel de veldbezoeken zijn uitgevoerd na 15 juli, geven de bezoeken ons inziens voldoende inzicht in het gebruik van het plangebied in de kraamperiode.

3. RESULTATEN EN ANALYSE

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld worden met gegevens uit literatuur en andere informatiebronnen.

3.2 Flora

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Een aantal algemene soorten die aangetroffen zijn, zijn gewone bereklauw, grote brandnetel, zevenblad, ridderzuring, witte klaver, gewone raket, melganzevoet, kruipende boterbloem, akkerdistel, gewoon duizendblad, gele morgenster, glanshaver en hopklaver. De directe omgeving van het plangebied is behoorlijk verruigd en voedselrijk. Strikt beschermde plantensoorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) worden vanwege het ontbreken van geschikte biotopen (voedselrijke milieus) niet verwacht.

3.3 Fauna

3.3.1 Vogels

Tijdens het oriënterende terreinbezoek op 18 augustus 2010 zijn een aantal typische bos en struweelvogels als fitis, tijtjaf, heggemus, winterkoning, pimpelmees, grasmus, bosrietzanger, houtduif, merel en gekraagde roodstaart waargenomen. Tijdens de vervolgonderzoeken zijn tevens kritischere soorten als groene specht, scholekster, havik (foeragerend) en geelgors waargenomen.

Een soort waarvan de nesten en de functionele leefomgeving rond deze nesten jaarrond beschermd zijn en die is aangetroffen in het plangebied is de steenuil.

Er is een roepend exemplaar aangetroffen tijdens de veldbezoeken naar vleermuizen op 22 en 30 juli 2010. Tevens zijn braakballen gevonden rond de kastanje waarin een nestkast hangt. De nesten en de functionele leefomgeving rond deze nesten van de steenuil zijn jaarrond beschermd. De steenuil is een soort van kleinschalig agrarisch cultuurlandschap en heeft een sterke binding met boerderijen met

kleinvee. Het plangebied voldoet goed aan deze biotoopeisen.

3.3.2 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Er zijn meerdere soorten in het plangebied en de directe omgeving aangetroffen. De aangetroffen soorten worden hieronder besproken.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen, in spouwmuren, achter betimmering en daklijsten, of onder dakpannen gevonden. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden.

Van de gewone dwergvleermuis zijn diverse individuen waargenomen. De soort heeft een vliegroute langs de eikenlaan ten zuiden van het plangebied. Het gaat hierbij om enkele dieren (5-10).

Tijdens de avondronde op 22 juli zijn een vijftal uitvliegende gewone dwergvleermuizen vastgesteld die zich bevonden in de spouwmuur van de woonboerderij. Dit duidt op de aanwezigheid van een (vaste) verblijfplaats. Tijdens de baltsronden is tussen de foeragerende dieren eenmaal het sociale geluid van een roepend mannetje waargenomen. Er zijn geen actieve baltsende mannetjes waargenomen, de aanwezigheid van paarlocaties en baltsplekken en mogelijke winterverblijfplaatsen is daardoor minder waarschijnlijk.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien) en jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter de betimmering, onder daklijsten en dakpannen of on-

der het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen.

Laatvlieger is foeragerend waargenomen bij het bosje ten noorden van de projectlocatie. Er zijn geen uitvliegende exemplaren vastgesteld tijdens de veldronden. Tevens zijn geen baltsende dieren of vliegroutes vastgesteld.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Zowel solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen als dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van de rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van de gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer.

Tijdens het veldbezoek zijn twee foeragerende rosse vleermuizen vastgesteld (zie bijlage 2). Baltsende dieren of (vaste) verblijfplaatsen zijn niet vastgesteld. Tevens zijn geen belangrijke vliegroutes vastgesteld.

Watervleermuis

De zomerverblijfplaatsen van watervleermuis bestaan meestal uit boomholten, daarnaast ook in vleermuiskasten en op zolders. Winterverblijfplaatsen zijn te vinden in grotten, bunkers en holle bomen. De soort jaagt voornamelijk op insecten boven onbegroeide, beschut gelegen wateroppervlakken. Vliegroutes tussen verblijfplaatsen en jachtgebied lopen meestal langs lanen, bospaden, hagen of over lijnvormige elementen als sloten en vaarten.

Watervleermuis is langsvliegend waargenomen ten zuiden van het projectgebied (zie bijlage 2). Waarschijnlijk gaat het hierbij om een exemplaar die van zijn verblijfplaats naar het foeraargebied (richting de Vecht) onderweg was. Baltsende dieren of (vaste) verblijfplaatsen zijn niet vastgesteld. Tevens zijn geen belangrijke vliegroutes vastgesteld.

3.3.3 Overige zoogdieren (grondgebonden)

Licht beschermde zoogdieren (tabel 1 Flora- en faunawet)

Tijdens het veldbezoek zijn algemene zoogdieren als konijn, bosmuis en rosse woelmuis

waargenomen. Op basis van de habitattypen kunnen in het plangebied en de nabije omgeving diverse algemene, maar beschermde (tabel 1-soorten) worden verwacht. Hierbij kan gedacht worden aan egel, mol, bosmuis, veldmuis, gewone bosspitsmuis, huisspitsmuis, rosse woelmuis, haas, konijn, wezel, hermelijn en bunzing. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel is ook voor deze soorten de zorgplicht van toepassing.

Steenmarter en eekhoorn (tabel 2).

Steenmarter komt voor in de directe omgeving van het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen steenmarters waargenomen. Ook zijn geen sporen (krabsporen of uitwerpselen) van deze soort vastgesteld.

Er zijn geen sporen van eekhoorn (vraatsporen of bladnesten) aangetroffen binnen het plangebied. Ook zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen vastgesteld.

Strikt beschermde soorten (Tabel 3)

Strikt beschermde soorten zoals das of steenmarter worden gezien het biotoop en het huidige bekende verspreidingsgebied van deze soorten niet verwacht in het projectgebied. Een strikt beschermde soort die wel voorkomt in de directe omgeving van het plangebied is veldspitsmuis. Uit literatuur (Snaak, 2008) blijkt dat veldspitsmuis op meerdere plekken in noordoost Overijssel is aangetroffen. Waarschijnlijk gaat het hierbij om de grens van een groter verspreidingsgebied waarvan de kern in Duitsland ligt. Uit braakbalonderzoek in de periode 1993-1997 zijn 6 vondsten bekend van veldspitsmuis uit Holthème. Ook in de nabije omgeving van Holthème (Gramsbergen, Radewijk en De Krim) zijn meerdere waarnemingen van veldspitsmuis bekend. Aangezien er geschikt leefgebied in de directe omgeving van het plangebied (verruigd erf) aanwezig is, is de kans behoorlijk groot dat veldspitsmuis hier voorkomt.

3.3.4 Amfibieën, reptielen en vissen.

Vanwege het ontbreken van geschikte biotopen (sloten, poelen en andere permanente wateren) voor amfibieën, reptielen en vissen worden deze soorten niet binnen het plangebied verwacht. Mogelijk maken de aanwezige houtwallen in het plangebied deel uit van

overwinteringplaatsen van kleine aantallen lichtbeschermde soorten als bruine kikker of gewone pad. In de omgeving van het plangebied (op circa 800 meter ten westen) is een vindplaats bekend van de strikt beschermde knoflookpad. De waarneming betreft een exemplaar die zich in het voortplantingswater (poel) ophield (Crombagh en Creemer 2000). Dit leefgebied bestaat uit een smalle strook grond tussen de Vecht en het Overijssels kanaal. De barrières zijn van dien aard dat dit als een harde grens dient te worden beschouwd. Behalve het in 2000 ontdekte voortplantingswater, liggen er geen geschikte wateren voor deze soort in de buurt. Het voorkomen van knoflookpad binnen de projectlocatie wordt op basis van deze gegevens uitgesloten.

3.3.5 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelden.

Beschermde dagvlinders en libellen zijn gebonden aan specifieke biotopen als (natte) heide, vennen, schraalgraslanden, hoogvenen en laagvenen. Deze biotopen ontbreken op de locatie. Alleen zeer algemeen voorkomende en niet beschermde soorten dagvlinders en libellen kunnen voorkomen ter plaatse van de locatie. Beschermde overige ongewervelden (kevers, slakken, mieren) worden wegens het ontbreken van hiervoor geschikte biotopen evenmin verwacht op de locatie.

4. EFFECTENBEOORDELING CONCLUSIE EN ADVIES

4.1 Algemene zorgplicht

De zorgplicht vormt een belangrijk onderdeel binnen de Flora- en faunawet. De zorgplicht is van toepassing op alle beschermde soorten, ongeacht hun beschermingsstatus. Het betekent dat men zorgzaam om dient te gaan met beschermde soorten en eventuele schade of negatieve effecten op deze soorten zoveel mogelijk moet voorkomen.

4.2 Zorgplicht bij broedvogels

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden.

Een uitzondering op dit alles vormt de groep van (broed)vogels die jaarrond van hun rust- en verblijfplaatsen gebruik maken. Bij deze groep is het uitwijken van versturende werkzaamheden naar buiten het broedseizoen niet mogelijk. Binnen de groep van vogels gaat het om een beperkte groep van soorten, met name om roofvogels en uilen. Verstoring van nesten van deze soorten is om die reden ontheffingsplichtig. In deze situatie behoort de steenuil tot deze groep van broedvogels en vraagt zijn aanwezigheid om een aantal specifieke maatregelen.

4.3 Verstoring van steenuil dient te worden voorkomen

Steenuil

Door de voorgenomen ontwikkeling gaat geen vaste rust- en verblijfplaats verloren van steenuil. De aangetroffen steenuil broedt waarschijnlijk in de nestkast in de paardekastanje ten zuiden van het projectgebied, waaronder meerdere braakballen en uitwerpselen zijn aangetroffen. De woonboerderij is ook gecontroleerd op sporen van steenuil maar deze zijn niet aangetroffen. Tevens bevat de woonboerderij een rietendak waardoor het zeer onwaarschijnlijk is dat steenuil een (vaste) verblijfplaats heeft in de woonboerderij (verblijfplaatsen van steenuilen in gebouwen bevinden zich voornamelijk onder dakpannen).

Ook het foerageergebied van de steenuil blijft gehandhaafd al gaat mogelijk wel wat ruigte verloren, maar dit wordt gecompenseerd door vervangende landschapselementen (gazon, tuin) waardoor een gevarieerder erf ontstaat waardoor meer verschillende voedselbronnen beschikbaar komen. Steenuilen foerageren namelijk met name in korte vegetaties. Ruigten en bosopslag vormen in die zin een marginaal foerageerbiotoop. Opgaaende bomen en struiken blijven gehandhaafd.

Aandachtspunt is wel dat bij de werkzaamheden verstoring van de omgeving van de nestkast moet worden voorkomen. Met name in de broedtijd is de soort erg gevoelig voor verstoring. Doordat zowel de nestplaats als het foerageergebied van steenuil blijft gehandhaafd, worden geen negatieve effecten op de soort verwacht. Het aanvragen van een ontheffing wordt om die reden niet noodzakelijk geacht.

4.4 Aanwezigheid van verblijfplaats gewone dwergvleermuis maakt maatregelen noodzakelijk

4.4.1 Gewone dwergvleermuis

Met de ruimtelijke ontwikkelingen zijn negatieve effecten te verwachten op de (verblijfplaats

¹ In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

van) gewone dwergvleermuis. Het beperkte aantal dieren dat in de kraamperiode is waargenomen geeft aan dat in de woning geen kraamkolonie aanwezig is. Vermoedelijk gaat het om een klein groepje mannetjes dat zich tijdens de kraamperiode al dan niet tijdelijk in de woning ophoudt. De exacte verblijfplaats kon helaas niet worden vastgesteld maar bevindt zich waarschijnlijk achter boeiplaten of in de spouwmuur van de woning. Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient hier rekening mee te worden gehouden. Verwacht wordt dat met het uitvoeren van de nodige (voorzorg) maatregelen negatieve effecten op de vleermuizen kunnen worden voorkomen. Het aanvragen van een ontheffing voor deze strikt beschermde soort is dan niet noodzakelijk (zonder uitvoering van deze maatregelen dus wel!). Belangrijk bij dit alles is dat de verblijfplaats zowel tijdens de werkzaamheden als na de uitvoering blijft gehandhaafd en gegarandeerd. Op basis van de onderzoeksresultaten mag er van worden uitgegaan dat de woning alleen in het zomerhalfjaar een functie heeft als verblijfplaats. Omdat aanwezigheid van vleermuizen in het winterhalfjaar nooit geheel kan worden uitgesloten worden een aantal mitigerende maatregelen voorgesteld.

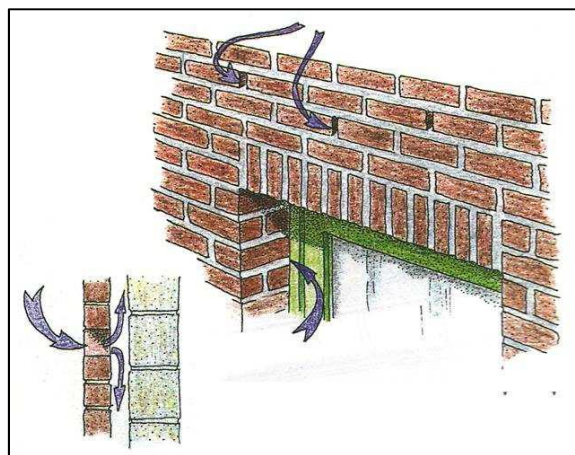
Maatregelen voorafgaand aan de uitvoering

De renovatie dient bij voorkeur plaats te vinden in de minst kwetsbare periode voor vleermuizen. In deze situatie gaat het om de periode van begin augustus tot en met oktober. Vanaf half oktober gaan dwergvleermuizen in winterslaap en kruipen ze weg op onbereikbare plaatsen en vorstvrije plaatsen zoals in spouwmuren. Door in de periode augustus-oktober de spouwmuur (tijdelijk) ongeschikt te maken als mogelijke overwinteringslocatie, wordt voorkomen dat in de spouwmuur toch vleermuizen gaan overwinteren. Dit kan door in de muur enkele stootvoegen te verwijderen en/of plaatmateriaal te verwijderen en/of de spouwmuur aan de bovenzijde open te leggen, waardoor de spouwmuur gaan doortochten. Het Ministerie van LNV, belast met de handhaving op het gebied van Flora- en faunawet, geeft aan dat deze maatregelen moeten worden begeleid door een ter zake kundige vleermuisspecialist.

Maatregelen ter compensatie

Om het gebruik van de woning als verblijfplaats voor vleermuizen ook in de toekomst te kunnen

garanderen is het belangrijk dat de vleermuizen toegang blijven houden met de spouwmuur. Dit kan door plaatselijk enkele stootvoegen weg te laten (figuur 1). Ook is het mogelijk om nieuw plaatmateriaal aan de woning zodanig te plaatsen dat vleermuizen hierachter kunnen wegkruipen. Belangrijk daarbij is dat de achterzijde van het plaatmateriaal, dan wel de aangrenzende muur voldoende ruw en ongelakt zijn. Een mogelijk alternatief vormt het ophangen van een aantal houten vleermuiskasten, al bestaan over het nut en gebruik van deze kasten door vleermuizen de laatste jaren wat discussies over de functionaliteit. Op de site van Zoogdiervereniging Nederland (www.vzz.nl) kunt u hierover meer informatie vinden.

Figuur 1. Voorbeeld van verwijderen van stootvoeg waardoor toegang tot de spouwmuur ontstaat (Bron: K. Boeckx).

Conclusie

Verwacht wordt dat met de voorgestelde mitigatie maatregelen, de gunstige staat van instandhouding van de verblijfplaats als ook de functionele leefomgeving van de gewone dwergvleermuis is gegarandeerd en er geen overtreding van de Flora- en faunawet plaatsvindt. Het aanvragen van een ontheffing wordt in deze situatie niet noodzakelijk geacht.

4.4.2 Overige vleermuizen

Rosse vleermuis is alleen foeragerend waargenomen in het plangebied. Laatvlieger en watervleermuis zijn alleen langsvliegend

waargenomen. (Vaste) rust en verblijfplaatsen of belangrijke foerageergebieden zijn niet aangetroffen. De ontwikkelingen hebben naar verwachting geen negatief effect op de soorten. Het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk.

4.5 Effecten veldspitsmuis

Veldspitsmuis komt hoogstwaarschijnlijk voor in het plangebied. Deze soort is strikt beschermd en ontheffingsplichtig. Met het inrichten van de tuin en het erf zal een deel van het potentiële leefgebied voor de veldspitsmuis verdwijnen. Verwacht wordt echter dat door de aanleg van enkele ruigtestroken dit verlies aan leefgebied kan worden gecompenseerd. Gelet op de geringe omvang van de voorgenomen ontwikkeling (het gaat om slechts één erf) wordt verwacht dat met deze maatregelen geen negatieve effecten optreden op de lokale populatie of het functionele leefgebied van deze strikt beschermde soort. Belangrijk daarbij is het om versturende werkzaamheden zoals het verwijderen van ruigten en opslag uit te voeren buiten de voortplantingstijd van de soort. De voortplantingstijd van de veldspitsmuis betreft de periode april tot september.

Het leefgebied van de veldspitsmuis bestaat voornamelijk uit kleinschalige landschappen met een extensieve bodembewerking. Het is belangrijk dat een niet aaneengesloten vegetatie met graspollen aanwezig is. De pollen zorgen voor een blijvend open karakter, dienen als voedselplant voor veel insecten en voorkomen het ontkiemen van zaden van overjarige planten, waardoor de bodem en het bodemleven opwarmt. Dit biotoop kan verkregen worden door een strook (minimaal 2 meter) langs de randen van het erf of andere locaties met ruig gras 2 maal per jaar te maaien. Het maaien voorkomt verruiging en de schaduwwerking van de bomen zorgt voor een niet aaneengesloten vegetatie.

4.6 Conclusies

Tot slot attenderen wij u er op dat de beschreven maatregelen voor steenuil, gewone dwergvleermuis en veldspitsmuis noodzakelijk zijn om negatieve effecten op deze soorten te voorkomen. Het achterwege laten van maatregelen kan leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, waardoor een ontheffing toch noodzakelijk is.

4.7 Afbakening

De initiatiefnemer, respectievelijk opdrachtgever is verantwoordelijk voor het gebruik van de rapportage. Eelerwoude aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud, interpretaties of conclusies indien gebruik wordt gemaakt van deelaspecten uit deze rapportage zonder verwijzingen naar dit rapport. Tevens aanvaardt Eelerwoude geen aansprakelijkheid voor kosten en vertragingen die optreden als gevolg van het voorkomen van beschermde flora of fauna.

LITERATUURLIJST

Beersma P. en W., van den Burg november 2007
Steenuilen Roodbont uitgeverij Zutphen. ISBN 978-90-8740-008-8

Bekker J.P., A van Diepenbeek, P. Twisk 2010
Veldgids Europese zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Zeist. ISBN 9789050112604

Beusekom, R. van, P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & J. Thissen, 2005.
Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels.
Tirion Uitgevers BV. Vogelbescherming Nederland en SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Bode A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve, R. Zollinger De zoogdieren van Overijssel. Waanders
Uitgevers, Zwolle. ISBN: 9040093121

B.H.J.M. Crombagh, R.C.M. Creemer 2001
Beschermingsplan knoflookpad
Bureau Natuurbalans-Limes Divergens Stichting Ravon

Eelerwoude 2010, V. de Lenne
Quicksan Flora en faunawet Holtheme

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

P.J. Grant, K. Mullarney, L. Svensson, D. Zetterström, 2009
ANWB Vogelgids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn. ISBN 978-90-18-02092-7

Snaak, G., Prooidieren van de kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim 1992-2007
Februari 2008, rapport.

www.ravon.nl

www.natuurloket.nl

www.waarneming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGEN

Bijlage 1: Toelichting Flora- en faunawet

Bijlage 2: Verspreidingskaarten vleermuizen

Bijlage 1 de Flora en Faunawet

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde inheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voor zover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen.

De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldaan moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd, conform de Vogelrichtlijn. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waarvoor nesten of vaste- rust en verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven genoemd geldt een vrijstelling, indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, is het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Bijlage 2 Verspreidingskaarten vleermuizen

